

De Mitsukoshi
Troostbaby
Company

Van Auke Hulst verschenen eveneens

Jij en ik en alles daartussenin (roman, 2006)

De eenzame snelweg (reisboek, 2007)

Wolfskieren (roman, 2009)

Kinderen van het Ruige Land (roman, 2013)

Buitenwereld, binnenzee (reisverhalen, 2014)

Slaap zacht, Johnny Idaho (roman, 2015)

En ik herinner me Titus Broederland (roman, 2016)

Als dit zo doorgaat (samensteller verhalen, 2017)

Motel Songs (reisboek, 2017)

Zoeklicht op het gazon (roman, 2018)

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos uitgevers via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Auke Hulst

De Mitsukoshi
Troostbaby
Company

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 469 4

© 2021 Auke Hulst

Omslagontwerp Roald Triebels

Omslagillustratie © Emmanuel Achusim

Illustratie op schutbladen © Rolau Elena & Roald Triebels

Foto auteur © Mark Uyl

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

In memoriam

*An only life can take so long to climb
Clear of its wrong beginnings, and may never.*

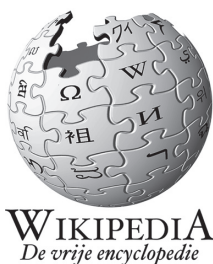
– Philip Larkin, 'Aubade'

Helena: Zullen ze gelukkiger zijn als ze pijn kunnen voelen?
Dr. Gall: Integendeel. Maar ze zullen technisch perfecter zijn.

– Karel Čapek, *R.U.R.*

Het had een ander verhaal kunnen zijn, het bedoelde
en niet het gebeurde. Zo leven in de hoop
te herzien wat onjuist was of onleesbaar gemaakt
Is niet wat we wilden...

– Mark Strand, 'Hierna'

A. K. Anthony, pseudoniem van Auke van der Hulst (Duivelsmeer, 18 mei 1997), is een Nederlandse schrijver van sciencefiction en slipstream.

Biografie [bewerken]

Auke van der Hulst, zoon van columnist en opiniemaker Roelf van der Hulst (1963-2009), groeide op in het buurtschap Wilde Hoek, in het aardbevingsgebied van Oost-Groningen, dat model stond voor de wingewesten in *Plunderland* (2025), een roman die commentaar levert op de uitbuiting en uiteindelijke evacuatie van het gebied. Hij schreef als freelancer essays en reisverhalen, alvorens te debuten met de wisselend ontvangen erotische sf-roman *Vleermuis van velcro* (2021). Latere romans en verhalen ontvingen enkele kleinere genreprijzen, terwijl *Zijn is het omgekeerde van* (2026) ook goed ontvangen werd door de literaire pers. Zijn bekendste roman is de controversiële dystopie *Het doodsgetij* (2029). De roman *De lasso van de tijd* is aangekondigd voor het najaar van 2033.

Bibliografie [bewerken]

Vleermuis van velcro (roman, 2021)

De wederopstanding van Zucker Brown (roman, 2023)

Plunderland (roman, 2025) – Paul Smit Prijs

Zijn is het omgekeerde van (roman, 2026) – Longlist Libris Literatuur Prijs

X x X (verhalen, 2027)

Het doodsgetij (roman, 2029)

De lasso van de tijd (roman, in voorbereiding, 2033)

EEN PRIVÉ-DOMEIN-ACHTIGE UITGAVE

~~Ik wou dat ik het allemaal over kon doen.~~

Mijn redacteur heeft me gevraagd tijdens het schrijven van mijn nieuwe roman – werktitel *De lasso van de tijd* – een logboek bij te houden met het oog op een simultaan te verschijnen ‘Privé-domein-achtige uitgave’ (haar woorden). Dit was tijdens onze maandelijks lunch in Indigo, het grand café bij mij om de hoek – Liz nam soep, ik kweekvlees dat de herinnering aan dood dier al even vakkundig heeft uitgeroeid als de supermarkttomaat de herinnering aan tomaat. Ze zei: ‘Weet je nog, *Privé-domein*? Schitterende reeks.’

Jazeker wist ik het nog, ik heb ze verzameld, van Colette tot Bashō, boeken met witte ruggen die inmiddels zijn vergeeld tot een old school rokersgebit. Ik aaide de cafékat en mompelde iets over hoe zonde het is dat *Privé-domein* ter ziele is gegaan, maar dat dat vast niet zonder reden is geweest, want het zinkende schip van de literatuur et cetera et cetera. Vertelde toen, alsof ze het niet allang wist, dat ik de uitgever ervan ooit had voorgesteld een editie te bezorgen met autobiografisch materiaal van Philip K. Dick, wat onhaalbaar was gebleken omdat... Liz keek me aan met dat strenge, Zuid-Amerikaanse van haar: donkere

ogen, donkerbruin haar op doorreis naar grijs. Of ik oké was. Oké? Omdat je je aan die kat vergrijpt, zei ze. Omdat je zit te ratelen. Omdat je er niet bént. Ze scande de ons omringende werelddtentoonstelling aan toeristen, schudde het hoofd toen ze de overjarige scout van een concurrerende uitgeverij ontwaarde, zei iets wat verdronk in een kakofonie van gesprekstof, tikkend bestek, het sissen van een espressomachine, het schuiven van stoelen. Wat? ... DAT WE JE LEZERS EEN ENORM PLEZIER ZOUDEN DOEN MET EEN KIJKJE IN DE KEUKEN! De espressomachine zweeg. Qua *Privé-domein*, verduidelijkte ze. Dat zou ze meer bij je werk en bij jou als mens betrekken, wat nodig is, gezien je afgenomen zichtbaarheid. Waar ik alle begrip voor heb, hoor, na al dat... nou ja... gedoe...

Welke lezers? vroeg ik. Ze perste haar toch al dunne lippen open. Ik zat weer eens te zeuren.

De enige keer in mijn leven dat ik een dagboek, een logboek, of hoe je het ook wilt noemen, heb bijgehouden was toen ik een jaar of dertien was. Vader was verdronken (feit), Oost-Groningen schudde steeds nadrukkelijker op de grondvesten (feit) en ik – een eenpersoons-testterrein voor hormonen – probeerde zelfhaat te blussen met grootheidswaan (feit?). Ik boekstaafde de dagen op vaders schelpvormige MacBook, die eruitzag alsof-ie elk moment Botticelli's *Venus* zou kunnen ophoesten, wat in de vorm van haperende YouPorn-filmpjes ook gebeurde. Om maar te zwijgen over de naaktfoto's van buitenvrouwen die ik aantrof in de map 'kopie facturen'. Ik hield dat dagboek vooral bij met het oog op een toekomstige biograaf, ervan overtuigd dat ik spoedig mijn eerste Paul Smit Prijs in handen gedrukt zou krijgen. Ik voelde me onbeduidend, vies, alleen.

Vrijwel alles wat ik in die paar weken noteerde was gelogen of aangedikt, meer ontsnapping áán dan verslag uit het tuchthuis van het eigen bestaan. Ik gluurde door een spleet in de omheining, zoekend naar een grootser leven. Ik beweerde moeilijkere boeken te lezen dan ik las, meer te begrijpen dan ik begreep, ik beweerde seks te hebben met klasgenotes die achter mijn rug

fluisterden op een toon die walging verried, als ze al de moeite namen te fluisteren. Op papier neukte ik ze in de verlaten machinefabriek van Duivelsmeer of op de Hästens van hun – naar ik aannam – burgerlullen van ouders. Ik verzweeg de opgestijfde sportsokken onder mijn bed, de schoolpleinterroristen en de tussenuren die ik met vergeelde sf-pockets doorbracht op het toilet van de bovenbouw. Ik spéélde een schrijver – misschien dat je op die manier schrijver kon wórden.

Nu ik begonnen ben, merk ik hoe problematisch deze vorm is. Er wordt iets intiems beloofd, maar tegelijk bestaan deze woorden om publiek te worden gemaakt. Er is om gevraagd, Liz – achternaam Velázquez – laat een contract opmaken, er zal een voorschot worden uitgekeerd. Zal ik meer te bieden hebben dan de putlucht van het ego? Dan performance?

In Thomas Disch' *Camp Concentration* schrijft de verteller, een dichter die in een totalitaire staat geheime experimenten moet optekenen, dat dagboeken 'zoals die waartoe ik eertijds aanzetten heb gedaan' de neiging hebben te ontaarden in 'twistziek stelling nemen'. Hij neemt zich voor zich strikt bij de feiten te houden. Alsof die los zijn te zien van meningen, van stellingname. Pessoa noemde zijn *Boek der rusteloosheid* een 'autobiografie zonder feiten', maar meningen zijn feiten over jezelf, en ze verzwijgen lijkt me onwaarachtig en zelfs onmogelijk.

Dit is wat ik geloof: dat de pen gemaakt is om mee te peuteren, vernis mee weg te krabben, menselijkheid mee te ontsluiten. Literatuur kan ons isolement opheffen, zeker in deze tijd, waarin politiek leeft bij het vermogen mensen uiteen te drijven met het doel ze tot angstige hordes te smeden. Tegelijk wil ik dat u goed over me denkt. Hoe dan te ontkomen aan zelfbedrog en autopropaganda? Door mezelf wijs te maken dat niemand deze tekst ooit onder ogen zal krijgen? Veel meer dan bij het schrijven van een roman ben ik me bewust van de lezersblik, en dat leidt tot een *houding*, tot koketteren. Houding is afweer. Houding is voor de bühne. Het staat een waarachtige toon in de

weg, en alles begint met de juiste toon. Liz heeft gelijk: ik ben er niet. Probeer er te zijn.

En als ik er ben, er oprecht ben, zal deze tekst vooral over Scottie moeten gaan, mijn dochter. Over haar bestaan en haar niet-bestaan. Voor ik haar nogmaals laat wegglippen door de kieren van de tijd.

Dat is het moeilijkste verhaal om te vertellen.

SCOTTIE

Scottie is op een bepaalde manier al zeven, maar toch is ze pas sinds een maand in mijn leven. Om tijd en ruimte voor haar te maken ben ik teruggevallen in de gewoonte 's nachts te werken, als zij recht boven mijn hoofd ligt te slapen in het kamertje dat ik op zolder heb afgetimmerd. Mocht ze door de vloer zakken, dan zal ik haar val breken.

Voor ik achter mijn bureau kruip, stop ik haar in, mijn favoriete moment van de dag. Ik lees haar voor uit een boek dat ze om haar moverende redenen van een plank heeft getrokken waarvoor ze eerst op een kruk heeft moeten klimmen – laaghangend fruit blijft ze niet. Vandaag: haiku's met de cellulosegeur van antiquariaat. Ze kent meer woorden dan je zou verwachten en leert snel nieuwe bij, maar de diepere betekenis van de gedichten ontgaat haar. Mij ook, trouwens. Toch houden we vol, want ze voelt aan dat haiku's geheimen bevatten die dieper zijn dan die van sprookjes (waarmee we begonnen) of *Harry Potter* (waarin we gestrand zijn). Bovendien komen er veel vogels, vissen en insecten in voor, dus dat is goed. Ze kan prima zelf lezen, en dat doet ze ook, maar ze heeft liever dat ik het doe. Je hebt zo'n mooie stem, papa, zegt ze dan, en dan voel ik me gevleid en een bedrieger.

Toen ze op bed tegen me aan hing, lijf aan lijf, huid tegen huid, trof het me dat haar verpakking dezelfde temperatuur heeft als de mijne. Ze gebruikte me als zitzak en giechelde om de zen-spreuken in het voorwoord. Het water dat de koe drinkt wordt melk; het water dat de slang drinkt vergif. In de gro-

te leegte is geen voor en achter; het pad der vogels doet oost en west teniet. Om het leven te behouden moet het vernietigd worden; als het vernietigd is, is er voor de eerste keer rust. Wat bedoelen ze dan, wat bedoelen ze dan? riep ze. Ik weet het niet, zei ik, danig van mijn stuk gebracht.

Omdat ik maar langzaam wen aan haar aanwezigheid, in die aanwezigheid moet leren geloven, heb ik zo-even nog een kijkje bij haar genomen. Ik stond op de overloop, zij lag in de taartpunt van licht die door de kier van haar slaapkamerdeur viel. Ze sliep haar porseleinen slaap en ik maakte er stiekem een foto van. *Captured and framed*, gevangen en erin geluisd, het bevriezen van een zich ontvouwend vertrek. Ik wiste de foto weer, me er terdege van bewust dat de pixels allang cloudwaarts waren gehemeld, wat minder efemeer is dan het klinkt – de cloud is neergeslagen in bunkers waar alles wordt samengeperst tot een nieuw soort olie: data. Dat soort dingen schoten door mijn hoofd, daar ooit gedropt door boeken en denkers. Maar kom, kijk eens met je ogen... Ik zag Scotties ernstige wenkbrauwen (mijn genen), haar blonde haar en het knikje in haar neus (de genen van haar moeder), de te wijde oren die uit een schimmiger verleden zijn opgediept. Ze duimde, schijnademend onder een poster van Ernst Haeckels kleurrijke poliepen – ik legde mijn eigen duim in de mal van mijn verhemelte, ontdekte dat dat nog net zo geruststellend was als vroeger. Het viel niet vast te stellen of ze sliep of simpelweg met de ogen dicht de dageraad afwachtte, zoals een scherm dat sluimert terwijl het besturingssysteem onverminderd updates binnenharkt en installeert. Ik sloot zachtjes de deur en legde mijn voorhoofd te rusten tegen het hout. Op straat jankte de cafékat van Indigo tegen deze ijle planeet, Amsterdam.

Er is een gedicht waaraan ik geregeld denk, en waaraan de titel van *Het doodsetij* is ontleend.

We worden ter wereld gebracht en ter aarde besteld,
pakketjes in transit van niets naar niets.

Even tijd om adem te halen, na te denken, lief te hebben,
met zo min mogelijk geweld het liefst,
en vrij van gedachten aan het doodsgetij.
Dankzij het vergeten: geen weet van de geboortegolf,
van bloeddonker gelei,
het hoofd gedeukt, de schreeuw om lucht.
En dankzij het niet-weten: geen voorgevoel
van klauwen naar laatste lakens,
het leven dat wordt uitgezucht.
Verdwaald tussen bakens
– afvaart en aftocht, vruchtwater, lijkvocht –
wanen we ons met reden vrij.
Dus wat te doen?
Ik en jij.¹

Ik had verwacht dat Scottie bezorgd zou worden in een doos, als pakketpost, maar in plaats daarvan kwam een in driedelig pak gestoken Japanner aan de deur, die haar vasthield zoals je een slapend kind vast hoort te houden: één arm onder de billen, een hand tegen de rug. Ik had in realtime de locatie van bestelnummer zoveel-zoveel kunnen volgen – zelf Grote Broer geworden – en was op weg naar beneden bijna blootsvoets van de trap gelazerd. Scottie rustte met haar hoofd op zijn schouder, haar linkerarm losjes rond zijn nek gedrapeerd. Ze droeg high-end kindermode: een geplooid rok, een jongensachtig overhemd, sokjes waaraan stoffen vlinders waren genaaid, lakleren schoentjes. Ik had haar nog nooit gezien en toch herkende ik haar meteen. Omdat ze een voortzetting was van mij? Omdat ze op Mila leek? Of omdat ik haar in gedachten al zo vaak had opgeroepen dat mijn wil haar gevormd had?

De Japanner – smalle schouders en heupen, een omge-

1 Anders Noach, 'Retour afzender', uit *Verfrommelde papieren*, Droogbak, 2023. Vermoedelijk alluderend op Yeats' 'The Second Coming'. *'The blood-dimmed tide is loosed, and everywhere/The ceremony of innocence is drowned.'*

keerd uitroepteken – boog lichtjes, daarin beperkt door zijn bagage. Hij noemde mijn naam. Ik erkende de betreffende persoon te zijn. Met lichte vertraging zei hij: ‘Dat is mij bekend, meneer Van der Hulst. Hoe maakt u het?’ Nu herkende ik hem pas – ik had vele uren met hem doorgebracht in een andere stad, een andere context. Dr. Shinji Mēkā’s kapsel glom als vinyl, en in het halfjaar dat verstreken was leek hij nóg jonger te zijn geworden. Zijn mond ging verscholen achter spraaktraliën – de geproduceerde stem was te diep voor zijn iele postuur, als slechte nasynchronisatie. Gek genoeg benadrukte dat juist zijn androgyne voorkomen. Nooit verwacht dat hij de bezorging zelf op zich zou nemen – waarom die moeite?

Ik deed een stap terug, het halletje in. Zei dat ik op de bovenste verdieping woonde. Mēkā wierp vanaf de stoeprede een blik omhoog – houten trappen, te lang niet geveerd. *No elevator*, zei ik, in redeloos Engels, waarna ik mezelf corrigeerde en in het Nederlands een warrig verhaal afstak over Amsterdamse trappenhuisen, steil en gevaarlijk, zeventiende eeuw, *you know*, en wist u dat dit een werkplaats van kompasmakers is geweest? ... of nee, natuurlijk niet, *sumimasen*, ik bedoel, sorry, ik ben een beetje nerveus, geloof ik – ik slikte net op tijd een anekdote in over een oud dametje dat in zo’n trappenhuis haar nek had gebroken, waarna haar appartement voor vijf keer de prijs aan expats was verhuurd. Mēkā wurmde zich naar binnen, draaiend en kerend met de androïde in zijn armen. Scottie leek me de menselijkere van de twee. Mēkā’s *Star Wars*-mondstuk hoestte woorden op die met een straalverbinding vanaf de Maan leken te zijn doorgeseind. Hij reikte me met licht gebogen hoofd mijn dochter aan, een bode die iets aan een keizer overhandigt. Ik durfde het kind nog niet van hem over te nemen, dus droeg hij haar zelf naar boven.

Het duurde even voor ik de dichtgevalven voordeur van mijn appartement wist te openen. Trillende handen, weerbarstig slot. Mēkā ontdeed zich zonder te bukken van zijn schoenen, stapte over de drempel en legde Scottie voorzichtig op de bank,

zijn stropdas tegen zijn torso gedrukt, zodat die niet in haar gezicht zou wapperen. Zou ik tot zulke achteloze zorgzaamheid in staan zijn? Nu boog hij opnieuw, dieper dit keer – wat ze vroeger ‘knipmessen’ noemden. Als de bescheiden woning – zestig vierkante meter, laag plafond – hem al verbaasde, liet hij dat niet merken. Met een fonkeling in zijn ogen keek hij naar de robotstofzuiger die zijn zwarte sokken omzeilde. Ik gaf een commando en de stofzuiger verdween schielijk onder de ladekast, waar hij zichzelf op stand-by zette.

Mēkā haalde wat kinderkleertjes uit zijn tas en maakte er een keurig stapeltje van naast Scottie op de bank. ‘Kledingmaten vindt u in de handleiding,’ zei hij. Vervolgens hield hij me een scherm voor waarop leveringsbrieven verschenen die ik met een gezichtsscan diende te bevestigen. Straks zou hij vanaf een andere locatie een eenmalige code naar haar brein zenden, waardoor ze zou ontwaken. Vanaf dat moment zou ze een volledig autonoom wezen zijn, onbereikbaar voor signalen van derden. Hij herhaalde wat me in Tokyo al verteld was: dat ze niet met *connectivity* was uitgerust, deels met het oog op een ‘natuurlijke ontwikkeling’ van haar persoonlijkheid en cognitie, deels met het oog op hackers. ‘De enige connectiviteit,’ zei hij, ‘is onze gepatenteerde empathie. Dat is u, herinner ik mij, uitgelegd.’ Ik knikte en zag opeens het aanwakken van het inlevingsvermogen als een vorm van hacken, en schrijvers als indringers in lezersbreinen, waarvoor excuus. Er was geen resetknop, geen mogelijkheid de software te omzeilen – software die vanaf dat moment echte herinneringen ging toevoegen aan de geïmplanteerde. ‘Alle herinneringen aan de productiefaciliteit,’ zei hij, ‘zijn gewist uit haar geheugen.’

‘Weet ze wat ze is?’ Mijn stem leek uit een diepe grot te komen.

Het was aan mij haar dat te vertellen – hoe eerder hoe beter. Ze zou er ongetwijfeld achter komen, zeker met haar intelligentie. ‘Slimme ouders, zoals u weet.’ (Bedoelde hij Mila en mij of zijn eigen team van ontwerpers?) In de handleiding die me

gemaïld was, was een modelconversatie voor 'het gesprek' opgenomen, een model dat ontwikkeld was toen de Company was gaan experimenteren met emulaties van iets oudere kinderen. Dat model moest ik vooral zien als vingerwijzing, want elke bot was noodzakelijkerwijs uniek. Weer die fonkeling: 'Zoals mensen.'

Op zeker moment was hij weg – ik kan me niet herinneren afscheid te hebben genomen of hem thee te hebben aangeboden. Daar voelde ik me lullig over. Mila had gelijk: niet attent. Ik schoof de stapel kleertjes opzij om ruimte te maken, ging naast Scottie zitten en raakte voorzichtig haar blonde haar aan, dat statisch werd en aan de mouw van mijn trui bleef plakken. Haar mond hing half open en achter haar oogleden schoten haar oogbollen van links naar rechts. Droomde ze? En zo ja, waarover dan? Ik dacht aan Isaac Asimovs korte verhaal 'Een robot droomt', dat eindigt met... Maar daar kon ik beter niet aan denken. Een ongemakkelijk gevoel be kroop me: dat ik in haar ruimte verkeerde en dat dat pervers was. Ik dacht aan pedo-botjes, die gelukkig niet zijn uitgerust met emoties, zoals zij. Vroeg me af of de assessment van de Company zulke klanten eruit wiede.

Ik had bolletjes en vruchtenhagel voor haar in huis gehaald en stond op om ze vast te smeren. Strandde halverwege de keuken bij de platenspeler en zette Coltranes *Ballads* op. Dat brak de gespannen sfeer een beetje. Ik keek naar haar onwezenlijke, te voorlijke vorm. Ze was kant-en-klaar uit de fabriek gerold, zo groot als ze ooit zou worden. Kleiner was ze nooit geweest, hooguit in haar geconstrueerde herinneringen. Pallas Athene was in volle wapenrusting aan het voorhoofd van Zeus ontsproten, Lianja was uit de dij van zijn moeder gebarsten, en hop, zo op een dak gesprongen om zijn rijk te overzien. Ja, dacht ik, goden worden niet geboren zoals mensen geboren worden. En ze groeien sneller op dan enig levend wezen.

Toen, volslagen natuurlijk, als een echt mens, werd Scottie wakker. Ze schudde ietwat verwilderd met het hoofd, wreef met knuistjes haar ogen uit, kreunde. Ze zei: 'Hé, papa', en

ik was compleet verloren, verlamd door de angst dat er iets vreselijk mis was, dat ik een grote fout had begaan. Maar ook door de angst die de schaduw van liefde is, de angst dat er pijn op haar pad zou komen, dat ik haar niet zou kunnen beschermen, dat ik haar zou kunnen verliezen, andermaal zou kunnen verliezen. Ik glimlachte en probeerde niks daarvan te tonen, haar er niet mee te belasten. Ze gleed van de bank en waggelde slaapdronken naar het toilet. Deur open, deur dicht. Nu pas begreep ik waarom de Mitsukoshi Troostbaby Company om foto's, 3D-video's en plattegronden van haar afgetimmerde kamertje, het huis en de directe omgeving had gevraagd. Natuurlijk wist ze waar het toilet was. Ze had hier altijd al gewoond.

WESTERPARK | UENO PARK

Niet vergeten: een eerlijke autobiografie bevat zowel de feiten als de onjuistheden die de verteller voor waar hield.

Vandaag hebben we gewandeld. Scottie houdt van het park, en dan vooral van de appelgroene 'papegaaien' – feitelijk halsbandparkieten – die zich in groten getale in de stad hebben gevestigd. Ze wijst ze na en probeert hun roep te imiteren: een piepen als van een aanlopend spatbord. Daar is ze akelig goed in. Na elke zachte winter is het aantal halsbandparkieten weer toegenomen, net als de muizenpopulatie – wat dat betreft is de zesde massa-extinctie maar een asymmetrische bedoening. Ik probeerde in eenvoudige bewoordingen uit te leggen dat de halsbandparkiet een invasieve exoot is, maar toen Scottie vroeg waar mensen dan vandaan kwamen, moest ik toegeven dat we allemaal inwijkelingen zijn. Scottie heeft de unieke opmerkingsgave van het kind, een opmerkingsgave die nog niet gesocialiseerd is, iets waaraan je als schrijver vergeefs probeert vast te houden. Ik zei: inheems is alleen maar uitheems plus tijd, maar dat waren woorden die ze niet kende.

We stonden even stil bij een vijvertje – ik voerde de gedachte in op mijn scherm. Eenmaal opgeschreven leek ze te comfortabel, te gemakkelijk, al is het voor een bepaald slag zeloten ook te controversieel. Ik sloeg de notitie niet op.

We gingen onder het spoor door. In het tunneltje zoefden links en rechts de e-fietsers aan ons voorbij, sommige nog in winterjas, andere al in korte broek, kledingverwarring op het kantelpunt der seizoenen. Ik hield Scottie stevig bij de hand. Voorbij het tunneltje sloegen we links af een wandelpad op, zodat we het tentenkamp konden omzeilen van spookmensen wier bestaan we het liefst negeren. Ik heb begrepen dat het kamp op de nominatie staat ontruimd te worden – niemand verhuist vaker dan de dakloze. Maar vanmiddag waren ze er nog – ik kon ze van verre ruiken: hun kookstelletjes en rottend vuilnis; hun natgeregend karton en ongewassen kleren. Ik ken die geuren, van vroeger, van thuis, van de jaren na de dood van mijn vader, toen alles naar de sodemieter ging. Slechts mijn voorliefde voor lezen in bad voorkwam dat ik met die geuren ben geïmpregneerd.

Scottie trok me aan mijn mouw. Ze wilde weten waarom er voor dieren andere regels golden dan voor mensen.

‘Waarom? Omdat mensen geloven dat ze boven de natuur staan.’

‘Zoals God?’

‘Mensen die in God geloven, geloven dat God overal is. Dan is er geen verschil tussen God en de natuur. Maar ik geloof niet in God.’

‘Dan geloof ik ook niet in God,’ zei ze.

Ik aaide haar over haar bol. ‘Maar het mag best, hè? In God geloven.’

‘Jij vindt dat stom, toch?’

‘Je mag ook gewoon stom vinden dat ik iets stom vind.’

Ze leunde een beetje tegen me aan. ‘Vind ik ook.’

Ik fronste. ‘Echt? Wat dan?’

Ze spotte een haas, ik denk een mechanische, wrikte zich los en rende een stukje voor me uit, in de richting van bosschages. Ik riep haar na: ‘Wat dan?!’

‘Wat dan, dat dan! Wat dan, dat dan!’

‘Pas je op?!’

Ze keek om en struikelde – een hele smak. Geschrokken rende ik naar haar toe.

‘Fucking hell,’ zei ze. Ze lag languit op haar buik te kijken naar de modder op haar handpalmen.

‘Hé!’ Ik probeerde niet te lachen. Trok haar overeind en sloeg de modder van haar handjes, haar spijkerbroek, haar rode jas. ‘Waar heb je dat geleerd?’

Ze keek boos. ‘Van jou toch?’ Keek nog wat bozer. ‘Ik viel omdat je riep. Er was een haas.’

‘Nou, sorry dan. Maar ik wil niet dat je vloekt.’

Ze leek aanstalten te maken het nogmaals te doen.

‘Wee je gebeente.’

Haar gezicht klaarde op. ‘Wee je wat?’

Ik lachte. ‘Ik weet niet waar dat vandaan kwam. Dat is iets wat mijn moeder weleens zei. Maar niet vaak. Wij kregen nooit straf. Dat was eigenlijk ook een soort straf.’

‘Hoe dan?’

‘Omdat we allemaal andere dingen ook niet kregen. Het kon haar niet zoveel schelen.’

‘Net als de mijne?’ vroeg ze.

‘Nee, dat is heel anders.’ Ik maakte mijn vingers nat en wreef wat modder van haar wang. ‘Niet meer boos?’

‘Jij bent raar,’ zei ze.

Stel dat Scottie wél in God gelooft, hoe zou haar God er dan uitzien? En zou die ingebeelde vorm veranderen zodra ik haar vertel dat ze geen mens is, iets waar ik meer tegen opzie naarmate ze een menselijkere persoonlijkheid ontwikkelt? Nu AI’s bewustzijn krijgen, zullen sommigen van hen onherroepelijk behoefte aan goden hebben – er zijn vragen die zelfs de meest geavanceerde systemen niet kunnen beantwoorden. Het niet-weten verdragen is een hele kunst, *open-world assumption* of niet. Ik kan me voorstellen dat een superieur systeem nóg slechter kan omgaan met niet-weten dan wij, en

mogelijk ontdekt zo'n systeem wel vormen van niet-weten waar onze breinen zich niet eens bewust van kunnen zijn. Betekent dat dat AI's een eigen religieuze leer moeten ontwikkelen? Dit zijn vragen waar een sf-schrijver alle kanten mee op kan. En wat te denken van deze gedachte: dat AI's ooit zelf als goden vereerd willen worden. Het begin daarvan heb ik met eigen ogen al gezien.

Tokyo, vorig jaar. Ik had even tijd over gehad na een intake-sessie op het hoofdkantoor van de Company en me in Ueno Park mee laten voeren door een maalstroom van mensen, een dode tak in een rivier. Naast het pad: groepjes scholieren die op het gras chemicaliën zaten te inhaleren, de mondkapjes voor even op het voorhoofd geparkeerd, de meisjes in marineblauwe matrozenuniformen, de jongens in Pruisische legeruniformen. Niet dat ik ze zag, ik registreerde ze hooguit. Zoals ik de schaduwen in de bosjes registreerde en het blauwe dekzeil. Ook hier tentenkampen van daklozen, van wie sommigen – de ouderen vooral – vele jaren eerder waren gevlucht uit Fukushima, en anderen met hun 'ongeregeld werk' simpelweg te weinig verdienen om solide behuizing te kunnen betalen. Opmerkelijk nette tentenkampen, dat wel.

Op zeker moment was ik verzeild geraakt in een verduisterd gebouwtje op een tempel terrein, waar een androïde voor de samengepakte toeristen en aanbidders soetra's had opgezegd – de tekst werd in diverse talen op de achterwand geprojecteerd. De robot was in kleermakerszit tevoorschijn gekomen, zwevend boven een obsidiaanzwarte waterpartij en gehuld in nevelen. Er was een siddering door de ruimte gegaan. Ik had vergeefs naar visdraad gezocht – er zal wel sprake zijn geweest van levitatie door magnetisme. Ik rook zweet, adem, parfum en wasmiddel; ik rook wierook en hout; ik rook smeerolie en mezelf. De robotgod was naakt en gespeend van geslachtelijke kenmerken, simultaan mens, buitenaards wezen en machine. De bedoeling was dat iedereen er eigen ideeën op kon projecteren, maar dat was buiten de robot zelf gerekend. Waar eerdere modellen voorgeprogrammeerde teksten hadden opgeleefd